

مجموعه آموزش گرافیک ۲

آموزش طراحی پوستر

ریسندگان:

مهرداد احمدی شهبانی

مرجان سارنگی

بهار ۱۳۹۶

تقدیم به استاد مرتضی ممیز
او که مهربان بود و بزرگوار، و انگیزه و جسارت نوشتن این مجموعه را در ما ایجاد کرد
یادش گرامی

■ سرشناسه: احمدی شیخانی، مهرداد، ۱۳۴۲

■ عنوان و نام پدید آور: آموزش طراحی پوستر/ نویسندگان مهرداد احمدی شیخانی، مرجان کشاورزی

■ مشخصات نشر: تهران: فرهنگ صبا؛ ساوه: موسسه آموزش عالی ناصر خسرو (ساوه) ۱۳۹۶.

■ مشخصات ظاهری: ۱۰۸ ص: مصور (بخشی رنگی)

■ فروست: مجموعه‌ی گرافیک: ۲

■ شابک: ۹-۶۷-۷۰۴۹-۰۰-۶۷۸

■ وضعیت فهرست نویسی: فیبا

■ موضوع: پوسترها - طراحی

■ موضوع: Posters - Design

■ شناسه افزوده: مرجان کشاورزی، ۱۳۴۸

■ رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۶ ۱۳۸ الف/۱۸۱ NC

■ رده‌بندی دیویی: ۷۴۱/۶۷

■ شماره کتابشناسی ملی: ۴۶۳۱۴۳۳

موسسه آموزش عالی ناصر خسرو

■ ناشر: نشر فرهنگ صبا، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو ساوه

■ از «مجموعه‌ی آموزش گرافیک»

■ نام کتاب: آموزش طراحی پوستر

■ تهیه شده در: واحد پژوهش و تدوین آتلیه کبود

■ نویسندگان: مهرداد احمدی شیخانی، مرجان کشاورزی (عضو هیئت علمی موسسه آموزش عالی ناصر خسرو ساوه)

■ حروفچینی و صفحه‌آرایی: آتلیه کبود

■ بررسی آموزشی: علیرضا شهرباری، شیرین اسدی‌کرم

■ چاپ اول: ۱۳۹۶

■ شمارگان: ۲۲۰۰ نسخه

■ چاپ: اکسیر

■ تلفن پخش: ۳۰۱ - ۸۸۷۲۴۳۰۰ (۰۲۱)

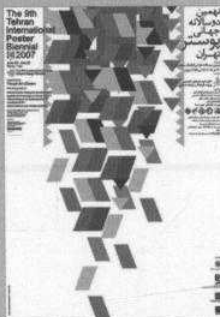
■ شابک: ۹-۶۷-۷۰۴۹-۰۰-۶۷۸

■ حق چاپ برای نویسندگان محفوظ است

فهرست

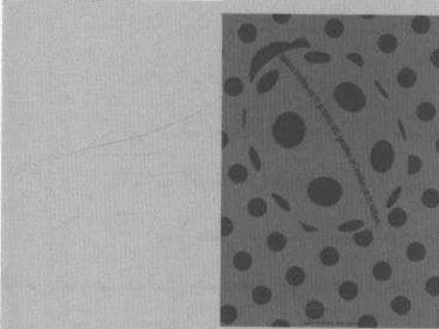
۷	پیشگفتار اساتید
۱۳	مقدمه‌ی نویسندگان
۱۵	شیوه‌نامه
۱۵	پیش‌درآمد
۱۶	روش استفاده از این کتاب
۱۷	چگونگی آموزش
۱۹	فصل اول: کلیات
۱	۱-۱- پیش‌درآمد
۲۰	۱-۲- به چه چیزی پوستر می‌گوئیم؟
۲۲	۱-۳- ساخت یک ایده
۲۴	۱-۳-۱- مسیر از موضوع تا تصویر (جانشینی)
۲۸	۱-۳-۲- تداعی معانی

- ۱- جایگاه نوشتار در انتقال پیام ۲۸
- ۱- انواع نوشتار (متن) ۳۰
- الف) دستنویسی (هندلترینگ) ۳۰
- ب) خوشنویسی (کالیگرافی) ۳۱
- ج) حروفچینی (تایپوگرافی) ۳۱
- ۱- انواع پوستر ۳۲
- الف) پوسترهای خبری ۳۴
- ب) پوسترهای هدایت کننده ۳۶
- ج) پوسترهای تجاری ۳۶
- د) پوسترهای تزئینی ۳۷
- هـ) پوسترهای علمی ۳۸
- ۱- عناصر موجود در یک پوستر ۳۸
- الف) عناصر نوشتاری ۳۸
- ب) عناصر بصری ۳۹
- ۱- پوستر به شرط دیده شدن ۴۰
- الف) کنتراست بیرونی ۴۰
- ب) کنتراست درونی ۴۱
- ۱- فرآیند تأثیر حداکثری ۴۱
- ۱) ساده سازی ۴۲
- ۲) تغییر شکل دادن ۴۲
- ۳) اغراق کردن ۴۲
- ۴) حداقل سازی ۴۲
- ۵) معماسازی ۴۲
- موم: ساخت پوستر با فرم نوشتار ۴۳
- ۱- پیش درآمد ۴۳

۴۲	۲-۲- مصور کردن ایده
۴۵	۲-۳- چیدمان و خطوط دیدگانی (همترازی)
۴۷	۲-۴- پیوند بصری عناصر صفحه به کمک همترازی
۴۸	۲-۵- جایگاه بصری و اندازه‌ی اطلاعات
۴۸	۲-۶- سطوح و تاکید بصری
۴۹	۲-۷- مثبت و منفی و ایجاد کنتراست با محیط
۴۹	۲-۸- ساختن پوستر با فرم بصری نوشتار
۵۱	۲-۸-۱- طراحی پوستر با عدد
۵۲	۲-۸-۲- طراحی پوستر با حرف
۵۳	۲-۸-۳- طراحی پوستر با علامت نوشتاری
۵۴	۲-۸-۴- طراحی پوستر با کلمه
۵۹	فصل سوم: عوامل چیدمانی و ساختار بصری در پوستر
۵۹	۳-۱- پیش‌درآمد
۶۰	۳-۲- چیدمان (لی‌آوت)
۶۰	۳-۲-۱- چیدمان به کمک خطوط دیدگانی
۶۱	۳-۲-۲- چیدمان به کمک خطوط دیواره
۶۱	۳-۲-۳- چیدمان به کمک ساماندهی
۶۲	۳-۳- نقطه‌ی کانونی
۶۲	۳-۴- ترکیب‌بندی با کمک عناصر هندسی (کمپوزیسیون)
۶۴	۳-۵- لکه‌ی بصری
۶۴	۳-۶- گزینش نوع نوشتار
۶۶	۳-۷- ساختن شبه لوگو (شبه نام‌نویسته)
۶۶	۳-۸- اولویت بصری اطلاعات
۳۷	فصل چهارم: طراحی پوستر با استفاده از تصویر
۷۳	۴-۱- پیش‌درآمد

- ۷۴ تصویر واقعی (عکس)
- ۷۵ تصویر استعاری (سمبلیک)
- ۷۶ تصویر جانشینی (عرفی - قراردادی)
- ۷۷ تصویر ساده شده (آنالیز)
- ۷۸ تصویرسازی
- ۷۹ تصویر تلفیقی
- ۸۰ نکته‌ی ویژه: هویت انسانی
- ۸۵ **شم: رنگ در پوستر**
- ۸۵ ش در آمد
- ۸۵ معانی و تأثیرات رنگ
- ۸۷ ارتباط رنگ با پیام پوستر
- ۸۸ الف) رنگ‌های مکمل (متضاد)
- ۸۸ ب) رنگ‌های گرم و سرد (هیجان - آرامش)
- ۸۹ ج) رنگ‌های هماهنگ (هارمونی)
- ۸۹ د) تعادل رنگی
- ۹۱ رنگ تخت (صریح)
- ۹۱ رنگ ثنالیته (عاطفی)
- ۹۷ **شم: کارگاه پوستر**
- ۹۷ پیش در آمد
- ۹۸ ساخت پوستر بر اساس مباحث کتاب
- ۱۰۳ **گ اصطلاحات**
- ۱۰۴ **و مأخذ**

پیشگفتار اساتید

برای آموزش طراحی گرافیک و گرایش‌های پرشمار آن مثل پوستر، هرچه مقاله، مطلب و کتاب تولید شود باز هم جای کار وجود دارد. رسانه‌ها بسیار گسترش پیدا کرده‌اند و گرافیک نیز به‌عنوان یکی از رسانه‌های مهم، همچنان جایگاه بسیار ویژه‌ی خود را حفظ کرده است. به دلیل همین تحول مستمر برای افزایش سطح کیفی طراحی گرافیک، آموزش - که اهمیت خاصی دارد - به نیازی ناگزیر تبدیل می‌شود. اما با همه‌ی این تحول، پوستر کاربرد مهم اطلاع‌رسانی خود را حفظ کرده و همچنان بین طراحان گرافیک سراسر جهان مورد توجه است. در کشور ما نیز همین‌گونه است و طراحان گرافیک به طراحی پوستر بسیار علاقه‌مندند. این توجه به‌غیر از اهمیت رسانه‌ی این ابزار، به‌دلیل جذابیت‌نمایشی آن است. پوسترها با حضور خود در خیابان‌های شهرها، نه تنها اطلاع‌رسانی می‌کنند، بلکه جلوه‌ساز بصری محیط نیز هستند. پوسترهای خوب، از کارکرد زمانی محدود خود عبور می‌کنند و ضمن ثبت در تاریخ هنرهای تجسمی، به موزه‌ها نیز راه می‌یابند. از همین رو است که طراحان گرافیک، طراحی پوستر را از مهم‌ترین گرایش‌های آن می‌دانند و در مراکز آموزشی نیز طراحی پوستر جایگاه خاص خود را دارد.

پیشگفتار اساتید

برای آموزش طراحی گرافیک و گرایش‌های پرشمار آن مثل پوستر، هرچه مقاله، مطلب و کتاب تولید شود باز هم جای کار وجود دارد. رسانه‌ها بسیار گسترش پیدا کرده‌اند و گرافیک نیز به‌عنوان یکی از رسانه‌های مهم، همچنان جایگاه بسیار ویژه‌ی خود را حفظ کرده است. به دلیل همین تحول مستمر برای افزایش سطح کیفی طراحی گرافیک، آموزش - که اهمیت خاصی دارد - به نیازی ناگزیر تبدیل می‌شود. اما با همه‌ی این تحول، پوستر کاربرد مهم اطلاع‌رسانی خود را حفظ کرده و همچنان بین طراحان گرافیک سراسر جهان مورد توجه است. در کشور ما نیز همین‌گونه است و طراحان گرافیک به طراحی پوستر بسیار علاقه‌مندند. این توجه به‌غیر از اهمیت رسانه‌ای این ابزار، به دلیل جذابیت نمایشی آن است. پوسترها با حضور خود در خیابان‌های شهرها، نه تنها اطلاع‌رسانی می‌کنند، بلکه جلوه‌ساز بصری محیط نیز هستند. پوسترهای خوب، از کارکرد زمانی محدود خود عبور می‌کنند و ضمن ثبت در تاریخ هنرهای تجسمی، به موزه‌ها نیز راه می‌یابند. از همین رو است که طراحان گرافیک، طراحی پوستر را از مهم‌ترین گرایش‌های آن می‌دانند و در مراکز آموزشی نیز طراحی پوستر جایگاه خاص خود را دارد.

کتاب حاضر زاویه‌ی دید بسیار مناسبی برای آموزش طراحی پوستر دارد که هم از نظر توجه به ساختار و هم از نظر شیوه‌های ایده‌یابی و مفهوم‌سازی و تبدیل آن به قالب‌های بصری مناسب، روش‌های کارسازی ارائه می‌دهد. همان‌گونه که در شیوه‌نامه‌ی این کتاب نیز آمده است، اهمیت تنوع در روش‌های آموزشی گرافیک از منظرهای گوناگون، می‌تواند برای هنرجویان و علاقه‌مندان به فراگیری، زمینه‌های بسیار مؤثری را ایجاد کند. از این رو مطالعه‌ی دقیق بخش شیوه‌نامه‌ی این کتاب برای آموزگاران و مربیان ضروری است. باید توجه داشت که در آموزش آکادمیک هنرهای تجسمی، بهتر است شیوه‌ی آموزش و یادگیری، باهدف پیدا کردن راه‌حل‌ها صورت پذیرد و همچنین بر خلاقیت ذهنی و کاری هنرجویان استوار باشد. این شیوه به هنرجویان علاقه‌مند این امکان را می‌دهد که پس از طی دوره‌های مختلف، کسب تجربیات حرفه‌ای و خلاقیت‌های شخصی، بتوانند سبک‌های گوناگونی را پیدا کنند. از این رو است که سبک‌های طراحی پوستر به تعداد طراحان آن در جهان، گفته می‌شود. به شمار است.

مصطفی اسداله‌ی - زمستان ۱۳۹۵

آفیش، پوستر، پلاکات، پروپاگاندا، پوستر و یا در ترجمه‌ای دیگر دیوارکوب - که رایج نشد - از اواخر قرن نوزدهم توسط نقاشان متولد و در ابتدا با چاپ سنگی و سپس با پیشرفت صنعت چاپ، با وسایل جدید تکثیر و توزیع می‌شوند. اگر چه «ژول» * را بنیان‌گذار طراحی پوستر نامیده‌اند، اما شاید «آرنی تولوز لوترک» ** کوتاه‌قد و معلول بود که به رسمیت رهایش برای کاباره‌ها و نمایش‌های پاریس، رواج پوستر را در تاریخ به نام خود کرد.

پوستر و شهرنشینی و صنعتی شدن، در جامعه‌ی سرمایه‌داری و تکثیر و رشد صنعت چاپ و کثرت تولید و رقابت فروش و دگرگونی و توسعه‌ی وسایل ارتباط جمعی و اطلاع رسانی و سرعت یافتن متحرک‌ها و وسایل حمل و نقل، زنجیره‌ای است پیوسته که هر یک منجر به تکوین دیگری شده و خود متأثر از آن یکی است.

اگر هنگام پیدایش پوستر، دوچرخه‌ها و واگن‌های اسبی و سپس اتومبیل‌های کم سرعت در شهرها، در کنار پیاده‌روها پیدا می‌شوند و پوسترها را آدم‌ها در فاصله‌های کوتاه نمایش می‌دهند،

به زودی با حضور فزاینده‌ی سرعت‌های بالاتر، چگونگی نمایش پوسترها تغییر یافته و ابعادش بزرگ‌تر می‌شود و نام بیل‌بورد به خود می‌گیرد، تا امروز که با انقلاب انفورماتیک و مه‌بانگ رسانه‌های دیجیتال، نرم‌افزارهای دستگاه‌های رایانه‌ی رومیزی، تولید پوستر را آسان می‌کند و چاپگرهای بزرگ آسان‌کار و دست‌یاب، طراحی و تولید پوستر را همگانی‌تر و سهل‌تر می‌کند.

در این صد و اندی سال، گرافیک آن قدر در زندگی انسان آمیخته می‌شود که تصور نبودنش غیرممکن است و آموزش طراحی گرافیک، باید یکی از ارکان آموزش مدرسه و دانشگاه شود. اما در این میان، پوستر و آموزش آن و اقبال طراحان و برگزاری مسابقات بین‌المللی و دوسالانه‌ها و رویکرد دولت‌ها، آن چنان قدرت و منفی به پوستر بخشیده که پاک کردن آن، نافی درک درست امروز از مفهوم مدنیت و فروش و رقابت و صنعت و رسانه و ارتباط تصویری و هنر است.

در دایره‌ی طراحی گرافیک، طراحی پوستر حتی با یک عدد چاپ برای نمایشگاه، بزرگ‌ترین جایگاه را از آن خود کرده و در صدر رشته‌ها است. چه این جایگاه را قبول داشته یا نداشته باشیم، هنوز پوستر مهم‌ترین قسمت پهنه‌ی وسیع گرافیک است که خوش آب و هوا و سرسبز و پرتحرک باقی مانده و با ویرین‌های بزرگ ساخته شده برای آن، نام مناسبی برای خودنمایی و شعبده و نمایش و در بوق هنر مفهومی دمیدن است.

هنوز لاقل در دانشگاه‌های ایران، بیشترین زمان هنرجویان به طراحی پوستر می‌گذرد و معلم‌های بسیار دارد، حتی به قیمت از دست دادن آموزش دیگر بخش‌های طراحی گرافیک. حضور این کتاب و امثال آن آموزش‌های همگانی، شاهد مثال تشنگی هنرجویان نوجوان ایران از آوازه‌طلب است که بخشی از کمبود آموزش همگانی را جبران می‌کند.

این کتاب توانسته با حجم کم، در فشردگی تمام، مبانی لازم آغازگری برای طراحی پوستر را با مثال‌هایی درخور، در اختیار خیل عظیم تشنه‌ی جوان بیرون مانده از دانشگاه قرار دهد و در این کتاب لاقل در این است که توسط طراحان و معلمان با سابقه‌ی حرفه‌ای تولید و تکثیر شده است. به همین جهت، گفتم ای کاش تعداد مثال‌های تصویری بیش از این بود، اما شاید باید بگوییم:

آب دریا را اگر نتوان کشید پس به قدر تشنگی باید چشید

ابراهیم حقیقی - اسفند ۱۳۹۵

پوستر در مقایسه با سایر خروجی‌های بسیار گسترده‌ی طراحی گرافیک در ارتباط تصویری مثل طراحی بسته‌بندی، کتاب، بروشور، آگهی، مطبوعات، نشانه و ... از لحاظ کمیت و شمارگان از اهمیت کمتری برخوردار است. با این وصف تعداد علاقه‌مندان به پوستر و طراحی آن در میان طراحان گرافیک و دست‌آوردان این حرفه، نسب به دیگر آثار طراحی گرافیک بیش از همه است. حتی در بخش آموزش نیز چنین گرایشی احساس می‌شود، زیرا دانشجویان و حتی بسیاری از مدرسین علاقه‌ی خاصی به کارگاه‌های آموزشی پوستر از خود نشان می‌دهند. اما چرا؟ شاید به دلیل اندازه‌ی بزرگ و جذاب پوستر است، یا آنکه پوستر به‌عنوان یک اثر گرافیک، خود به تنهایی از استقلال خاصی برخوردار است و طراح می‌تواند همه‌ی توانمندی‌های حرفه‌ای خود را در یک اثر واحد به نمایش بگذارد. یا آنکه پوستر طراح را به خلق اثری نظیر هنرهای تجسمی محض، بیش از سایر کارهای گرافیک ترغیب می‌کند. می‌دانیم پوستر اول باید توجه بیننده را به خود جلب کند، زیرا هیچ‌کس برای دیدن یا حتی به آن توجه به راه نمی‌افتد، از این‌روست که باید سر راه قرار گیرد تا نظر بیننده را به طرف خود بکشد؛ بوم یا فضای اطلاعات یا خبری باشد و در مرحله‌ی سوم او را به انجام کاری هدایت کند. اما سرانجام پوستر پس از گذشت زمان مصرفش فراموش می‌شود، هرچند به ندرت ممکن است پوستری بعد از انقضاء تاریخ مصرفش، مثل یک اثر هنری به دیوار اطاقی نصب شود.

پوسترها به هر صورت، خواه «ارژینال»، «رهنگی»، «هنری» یا «بازاری» و «تجاری» باشند، از روزگار نخست خود تا چند دهه پیش از این، چاد و تولیدی انبوه داشتند و برای منتشرکنندگان آن مثل سایر آثار طراحی گرافیک از ارزش و اهمیت اقتصادی خاصی برخوردار بودند. اینکه موضوع انبوهی تولید و ارزش اقتصادی آن امروز رو به کاستی و نابودی گذاشته است و طراحی و تولید پوستر اکنون به شکل توریستی، تفریحی و در بهترین شکل خود، «رهنگی» درآمده است، به دلایل متعدد از جمله تغییرات بزرگی است که در همه‌ی رسانه‌های ارتباط جمعی تصویری، در دهه‌های اخیر به وجود آمده است.

این کتاب مانند سایر کتاب‌های این مجموعه، با رویکردی آموزشی از دیدگاه «کارکردی» با پوستر روبرو شده است. کتاب زبان ساده و نظم و ترتیب تقسیم‌بندی شده‌ای دارد که نشان‌دهنده‌ی تجربه‌ی کار حرفه‌ای نویسندگان و شیوه‌های خاص مفید و کاربردی آنان در تدریس و سرپرستی کارگاه‌های آموزشی است و برخلاف بیشتر کتاب‌ها در این زمینه، تنها مجموعه‌ای از پوسترهای

زیبا با توضیحاتی مختصر نیست. هرچند کتاب در فصل اول به «کلیات» پرداخته است، ولی همین کلیات را به شیوه‌ای برای استفاده‌ی هنرجو یا کسی که علاقه‌مند به کار طراحی پوستر باشد، باز کرده است. به این معنی که ابتدا سعی می‌کند توصیف و تعریفی از شکل و اندازه‌ی مشخصات فیزیکی پوستر ارائه کند، سپس به اهمیت ایده یا فکر، که موضوع اولیه در طراحی پوستر و جذابیت آن است می‌پردازد، و به‌جای ورود به مفاهیمی باز و گاه مبهم نظیر «خلاقیت»، «هنرمندانه» و ... به طرز مثبتی راهکارهایی اجرایی برای یافتن مفهوم، فکر و ایده‌پردازی پیشنهاد می‌کند. خواننده از این بخش به بعد متوجه می‌شود که با یک کتاب هرچند کوچک، ولی جدی آموزشی روبرو است، و مشتاق می‌شود تا سایر بخش‌ها را نیز با علاقه‌مندی دنبال کند. اختصاص دادن یک بخش کامل به «ساخت پوستر با فرم نوشتار» شان‌دهنده‌ی آن است که کتاب به‌طور خاص به گرایش‌های طراحی معاصر پوستر در ایران توجه دارد، زیرا این شیوه‌ی طراحی، در دهه‌های گذشته‌ی ما رواج قابل توجهی داشته است. توجه به «عوامل پسمانی»^{*}، کیب‌بندی کلی و «طراحی پوستر با استفاده از تصویر» همگی با مثال‌ها و تمرین‌های مربوط هماهنگی دارند، که تمامی یادآور رجوع به یک جزوه یا شرح درس کارگاهی، در طول یک دوره‌ی آموزشی است. با توجه به این خصوصیات، کتاب حاضر در عین حال که می‌تواند راهنما و خودآموزی قابل استفاده برای علاقه‌مندان باشد، قابلیت آن را دارد که به‌عنوان یک مرجع درسی تجربه شده، الهام بخش مدرسی و تدریس مبانی طراحی پوستر نیز قرار گیرد.

مسئلهٔ چاپ - اسفند ۱۳۹۵

* Jules Chéret

** Henri de Toulouse-Lautrec